КРИТЕРИИ ОЦЕНИВАНИЯ И БАЛЛЫ ЗАДАНИЙ (10-11 КЛАССЫ)

№ вопроса	**Элементы содержания, проверяемые заданиями**	Количество вопросов	Максимальный балл
1	Терминология татарского языка	1	10
2	Фразеология	1	10
3	Орфографические принципы	1	10
4	Морфология	1	15
5	Роды и жанры драматургии	1	15
6	Творчество Г.Тукая и М.Джалиля, особенности лирического героя	1	10
7	Татарская проза первой половины XX века, тематика и проблематика данного периода	1	10
8.	Сочинение	1	20
Итого			100

Критерии оценивания сочинения

№	Сочинениене бәяләү критерийлары	Баллар
I	***Иншаның эчтәлеге***	
	Язманың эчтәлеге темага туры килә. Эчтәлеге тулысынча ачылган. Икедән артык дәлил бирелгән.	4
	Язманың эчтәлеге, нигездә, темага туры килә. Эчтәлеге ачылган. 1-2 гомуми дәлил бар.	3
	Язманың эчтәлеген бирүдә җитди ялгышлар бар. 1 дәлил бар.	2
	Язманың эчтәлеге ачылмаган **яки** мисал буларак дәлил язылмаган.	0
II	***Иншаның тел ягы***	
	Язманың мәгънәви бөтенлеге, сөйләм бәйләнешлелеге, язу эзлеклелеге	
	Эш мәгънәви бөтенлеге, сөйләм бәйләнешлелеге һәм язу эзлеклелеге белән характерлана: – логик хаталар юк, язуда эзлеклелек бозылмаган; – абзацларга бүленештә хаталар юк.	2
	Эш мәгънәви бөтенлеге, сөйләм бәйләнешлелеге һәм язу эзлеклелеге белән характерлана, **ләкин** 1 логик хатасы бар, **һәм/яки** абзацларга бүленештә **1** урында хата бар.	1
	Язмада сөйләм үстерүгә омтылыш бар, **ләкин** логик хаталарның саны 1 дән артык, **һәм/яки** абзацларга бүленештә **2** урында хата бар.	0
	Төгәллек һәм сөйләм матурлыгы	
	Язмада фикер төгәл, төрле грамматик формалар кулланылган.	2
	Язмада фикер төгәл, **Ләкин** бер генә төрле сөйләм калыпларыннан файдаланылган, **яки** язмада төрле грамматик формалар кулланылган, **ләкин** фикер төгәллеге бозылган.	1
	Сүз байлыгыннан тиешенчә файдалана алмаган, бер үк төрле җөмлә калыпларын гына кулланган.	0
III	***Грамоталылык***	
	Орфографик нормаларның үтәлеше	
	Орфографик хаталары юк (яки тупас булмаган 1 хатасы бар).	3
	Хатасы 2 дән артык түгел.	2
	3-4 хата җибәрелгән	1
	Хаталарының саны 4 тән артык	0
	Пунктуацион нормаларның үтәлеше	
	Пунктуацион хаталары юк (яки тупас булмаган 1 хатасы бар).	3
	1-3 хатасы бар.	2
	4-5 хатасы бар.	1
	Хаталарының саны 5 тән артык	0

	Тел нормаларының үтәлеше	
	Грамматик хаталары юк	2
	1–2 хатасы бар	1
	Хаталарының саны 2 дән артык	0
	Сөйләм нормаларының үтәлеше	
	Сөйләмгә кагылышлы 1 генә хатасы бар	2
	2–3 хатасы бар	1
	Хаталарының саны **3** тән артык	0
	Этикага кагылышлы нормаларның үтәлеше	
	Этикага кагылышлы хаталары юк	1
	Хаталары бар (1 һәм 1дән күбрәк)	0
	Язмада фактларны бирүдәге төгәллекнең үтәлеше	
	Фактик хаталары юк.	1
	Фактик хаталары бар.	0
Язма эш өчен максималь балл		**20**

КЛЮЧИ И БАЛЛЫ К ЗАДАНИЯМ (10-11 КЛАССЫ)

№ задания	Ключи	Баллы
1	**1** А в а З **2** Җ ө м л Ә **3** Х ә р е Ф **4** Ы м л ы К **5** Ф о н е а А **6** С ы й ф а Т **7** А н т о н и М **8** К и с ә к ч Ә **9** С ү з т е з м Ә **10** Л е к с и к о л о г и Я	**10**
2	Агач авыз - уен-фикерен үз теле, үз сүзләре белән оештырып әйтә, фикерен юньләп аңлата алмый торган рәтсез кеше; тупас телле, итагатьле итеп сөйләшә белми торган кеше. Арыш боламыгы - бик җебегән, булдыксыз кешегә карата әйтелә. Әрем тел – чәнчеп, зәһәрле сүзләр әйтеп сөйләшүче, усал телле кеше. Кабак баш – Аңгыра, миңгерәү, булдыксыз (кешегә карата) Мүк йөрәк – дәртсез, хиссез, куркак кеше.	**10**
3	Биремдә укучыларның татар орфографиясенең принципларын	**10**

	белүләре һәм аларны гамәли күзаллый алулары бәяләнә. Һәр принципны атаулары һәм аларның үзенчәлекләрен күрсәтүләре өчен берәр балл куела. Һәр принципка мисаллар китерелү шулай ук берәр балл белән бәяләнә. Әдәби телдә дөрес язу нормалары һәм кагыйдәләре җыелмасын орфография дип йөртәләр. Татар орфографиясе 5 принципка нигезләнә. **Фонетик принцип**. Бу - сүзләрне ишетелгәнчә язу дигән сүз, һәм ул безнең телдә төп принцип булып санала. Мәсәлән, кайчакта сүзгә кушымча ялганганда, сүзнең соңгы авазы үзгәрә, һәм ул язуда да күрсәтелә: ак – агы, китап – китабы һ.б. **Морфологик принцип**. Бу - сөйләмдә кулланганда сүзләрнең кайбер авазлары үзгәрсә дә, аларны үзгәртмичә, морфемалар бөтенлеген саклап язу дигәнне аңлата. Мәсәлән, ун һәм бер сүзләре янәшә килсә, [умбэр] дип әйтелә, унбер дип языла; [һишшыксез] дип әйтелә, һичшиксез дип языла; [сеңлем] дип әйтелә, сеңелем дип языла. **График принцип**. Бу - алынма сүзләрне шул тел орфографиясе кагыйдәләре буенча язу. Мәсәлән, татар телендә рус теленнән алынган сүзләр рус теле орфографиясенә буйсынып языла: морфология, лексикология, эволюция, бизнес, менеджер һ.б. **Тарихи-традицион принцип.** Бу - сүзләрне, хәзерге телдә ничек әйтелүенә карамастан, борынгы традицияне саклап (кирилл язуына күчкәч, беренчел ничек язылган шулай) язу дигәнне аңлата. Бу принцип буенча язылышка кушма, парлы сүзләр, ялгызлык исемнәре һәм гарәп-фарсы алынмалары һ.б. язылышы карый: сурәт - [сурәт], савыт-саба, Кушлавыч һ.б. **Экономия принцибы**. Бу - язу барышында вакытка һәм урынга экономия ясау өчен, сүзләрне кыскартып язу дигән сүз. Телдә еш кулланыла торган һәм күпләргә таныш кушма атамалар андагы үзләрнең баш хәрефләрен генә язу юлы белән кыскарталар: Казан дәүләт университеты - КДУ, Берләшкән Милләтләр Оешмасы - БМО. Еш очрый торган сүзләр, атама булмаса да, кыскартылырга мөмкин: һәм башкалар - һ.б. Кайбер кушма атамаларда беренче сүзнең - баштагы өлеше, башка сүзләрнең баш хәрефе генә языла: КамАЗ, АлАЗ. Кушма сүзнең соңгысы - тулы кил.	
4	Сатмас егет илен алтын-көмешләргә, Әгәр югалтмаса вөҗданын; Алтынны ул чүпкә санар, Иң кыйммәтле күрер ватанын.	**15**
5	Әдәби төр буларак драматургия, аңа хас үзенчәлекләр, башка әдәби төрләрдән аермалы яклары. Төп жанрлары. Вопрос включает в себя теоретический материал по	**15**

	изученному теоретическому понятию и направлен на выявление теоретических умений, сформированных в процессе изучения драматургии как самостоятельного рода литературы. Учащиеся должны описать особенности драматургии как самостоятельного литературного рода и ее основные жанры. Данный вопрос позволяет не только проверить знание учащимися конкретных произведений, но и способность анализировать текст с учётом его родовой принадлежности.	
6	М.Җәлилнең лирик героена характеристика бирегез. Тоткынлык чоры иҗатында урын алган лирик героена нинди сыйфатлар хас? Вопрос предполагает характеристику лирического героя М.Джалиля и выявление основных его особенностей	**10**
7	XX йөз башы татар прозасында нинди тема-проблемалар чагылыш таба? Алар кайсы авторлар тарафыннан нинди әсәрләрдә күтәрелә? Вопрос посвящен описанию основных тенденций татарской поэзии начала XX века. Учащиеся должны охарактеризовать тематико-проблематическую особенность татарской поэзии данного периода. С помощью этого задания выявляется уровень сформированности комплекса умения и навыков анализа отдельного периода литературы. Данный вопрос дает возможность оценить способности ученика самостоятельно выразить своё отношение к поднимаемым авторами произведений проблемам, определить свою личностную позицию и корректно выражать ее.Выполнение работ такого рода требует большей меры познавательной самостоятельности и в наибольшей степени отвечает специфике литературы как вида искусства и учебной дисциплины, ставящей своими целями формирование высококвалифицированного читателя с развитым эстетическим вкусом.	**10**
8	**Матурлык төрле була...» темасына 150 сүздән артмаган инша языгыз**	**20**
МАКСИМАЛЬНЫЙ БАЛЛ ЗА ВСЕ ЗАДАНИЯ		**100Б**

КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОБЕДИТЕЛЕЙ И ПРИЗЕРОВ XII СЕВЕРО-ВОСТОЧНОЙ ОЛИМПИАДЫ ШКОЛЬНИКОВ ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОГО ЭТАПА 2021-2022 УЧЕБНЫЙ ГОД ФИЛОЛОГИЯ (ТАТАРСКИЙ ЯЗЫК И ЛИТЕРАТУРА)

Степень диплома	**Максимальный балл**	**Сумма баллов**			
		8 класс	**9 класс**	**10 класс**	**11 класс**
Диплом I степени (Победитель)	100	90-100	90-100	90-100	90-100
Диплом II степени	100	70-89	70-89	70-89	65-89
(Призер)					
Диплом III степени (Призер)	100	35-69	40-69	40-69	45-64